

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan sülh gündəliyinin təşviqi istiqamətindəki fəaliyyətini qətiyyətlə davam etdirir. Məhz Azərbaycan liderinin birbaşa təşəbbüsü ilə başladılan, regional və global səviyyədə qəbul edilən sülh prosesi Cənubi Qafqazın diplomatik mənzərəsində yeni dönmənin başlanğıcını qoyur.

Onilliklərlə davam edən münaqişə səhifəsini bağlayan Azərbaycan və Ermənistan təkcə siyasi bəyanatlarla deyil, konkret iqtisadi və humanitar layihələrlə regionun gələcək taleyini yenidən yazırlar. Fevralın 4-də Əbu-Dabidə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Ermənistan Baş naziri Nikol Paşinyanla görüşü bu yolda atılan növbəti strateji addım kimi regionda geri dönməz sabitlik dövrünün başladığını bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Liderlər sülh gündəliyini növbəti mərhələyə daşıyaraq, regionun gələcəyini iqtisadi tərəqqi və qarşılıqlı

etimad üzərində inşa etmək yolunda öz mövqelərini bir daha ortaya qoydular.

Görüş zamanı tərəflər əldə olunan irəliləyişi alqışladılar və normallaşma prosesinin ikitərəfli əsasda irəlilədilməsində müsbət dinamikanın qorunub saxlanmasının vacibliyini vurğuladılar. İkitərəfli ticarətin başlamasından, üçüncü ölkələrdən Ermənistanı taxıl və digər malların daşınmasından məmnun olduqlarını bildirdilər. Eyni zamanda vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin qarşılıqlı səfərlərini alqışlayaraq etimad quruculuğu tədbirlərinin genişləndirilməsinin zəruriliyi barədə razılığa gəldilər. Tərəflər TRIPP və digər layihələrin həyata keçirilməsini də müzakirə etdilər.

Liderlərin budəfəki görüşü Vaşinqtonda təməli qoyulan böyük barışıq prosesinin real nəticələr verdiyini və bölgə-

də sabitliyin yeni, sarsılmaz reallığa çevrildiyini təsdiqləyir. Bu dialoq tərəflərin, sadəcə, sülhün şərtlərini müzakirə etmədiklərini, eyni zamanda sülhün gətirdiyi imkanları bölüşdükələrini göstərir. Yeni reallığın ən güclü sütununu iqtisadi inteqrasiya təşkil edir. Uzun illərdir regionun inkişafını ləngidən blokada artıq öz yerini ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığa buraxıb. Azərbaycandan Ermənistanı birbaşa neft məhsullarının ixracı ticarətin başlanması ilə paralel, həm də çox ciddi etimadın göstəricisidir. Bu addım Ermənistanın enerji bazarını şaxələndirməklə yanaşı, iki ölkə arasındakı iqtisadi bağları möhkəmləndirir. Eyni zamanda üçüncü ölkələrin, xüsusilə Mərkəzi Asiya üçün strateji məhsullarının Azərbaycan ərazisindən keçərək Ermənistanı çatdırılması "Şərq-Qərb" dəhlizinin effektivliyini ar-

tırır. Bu proses tərəflərin bir-birinin suverenliyinə və logistik imkanlarına olan hörmətinin praktiki təzahürüdür.

İlkin proqnozlara görə, sülh sazişinin imzalanmasından sonra tərəflər arasında 38 məhsul növü üzrə qarşılıqlı ticarət əlaqələrinin qurulması mümkündür. Bu enerji daşıyıcıları ilə yanaşı, qeyri-neft-qaz sektoru məhsulları da daxildir. İqtisadçıların qənaətinə, sülh sənədi imzalanacağı və ticari münasibətlər bərpa ediləcəyi təqdirdə Azərbaycan ilə Ermənistan arasında illik 300 milyon dollarlıq ticarət dövriyyəsi yarana bilər.

Liderlərin mütəmadi görüşləri sülh prosesini diplomatik hadisə səviyyəsinə çıxararaq, sistemli proqram halına gətirir. Siyasi iradənin ən yüksək səviyyədə nümayiş etdirilməsi dövlət aparatının müvafiq instansiyalarının fəaliyyəti-

ni də müəyyənləşdirir. Sərhədlərin delimitasiyası üzrə işçi qrupları, gömrük və vergi komissiyaları liderlərin cızdığı strateji xətt üzrə texniki məsələlərin icrasını sürətləndirirlər. Nəticədə əvvəlki dövrlərdə illərlə müzakirə olunan süni maneələr aradan qaldırılır.

TRIPP layihəsinin liderlər səviyyəsində müzakirəsi regionun gələcəyini global müstəviyə daşıyır. Bu layihə təkcə avtomobil və dəmir yollarından ibarət deyil, həm də rəqəmsal bağlantılar, elektrik şəbəkələrinin sinxronlaşdırılması və ortaqlar sənaye coğrafiyasının yaradılmasını nəzərdə tutur. Beləliklə, Cənubi Qafqaz Avropa və Asiya arasında vahid, sabit və təhlükəsiz ticarət platformasına çevrilir. Bu, eyni zamanda xarici investorlar üçün regionun risk dərəcəsini kəskin şəkildə aşağı salan ən mühüm amildir.

Sülhün ən həssas və vacib tərəfi isə cəmiyyətlərin bu prosesə hazırlanmasıdır. Vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin, media təmsilçilərinin və ziyalıların görüşləri, qarşılıqlı səfərləri illərboyu davam etmiş düşmənçiliyi, psixoloji baryerləri tədricən aradan qaldırır. "Xalq diplomatiyası" adlanan bu proses sülhün, sadəcə, diplomatik masalarda yox, sadə vətəndaşların həyatında da hiss edilməsinə yardımçı olur. Praktika göstərir ki, sülhün gətirdiyi iqtisadi və sosial faydaların real həyatda təzahürü sülh prosesini daxili və xarici siyasi dalğalanmadan qoruyan ən güclü faktordur. Ələlxüsus kənar vasitəçilərin müdaxiləsi olmadan ikitərəfli formatda aparılan danışıqlar region ölkələrinin öz talelərini məhz özlərinin müəyyən etdiyini bütün dünyaya göstərir. Əbu-Dabi görüşü də təsdiqləyir ki, Azərbaycan li-

derinin sayəsində Bakı və İrəvan arasında sülh prosesi geri dönməz hal alıb.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən sülh gündəliyi təkcə Azərbaycanın zəfərini diplomatik müstəvidə möhkəmləndirmir, həm də bütün region xalqlarına onilliklərdir həsrət qaldıqları sabit tərəqqi və təhlükəsizlik vədi verir. Bu da bölgədə hərbi ritorika dövrünün qapandığını, artıq yalnız əməkdaşlıq dilinin keçərli olduğunu göstərir. Şübhəsiz, müsbət tendensiyanın davamlı olması Ermənistanın sülh prosesinə nə dərəcədə sadıq qalacağından asılıdır. Azərbaycan regionda daimi sülhün tərəfdarı olmaqla bərabər, hər zaman öz milli maraqlarını müdafiə etmək iqtidarındadır.

***İsmayıl QOCAYEV,
"Azərbaycan"***